

Komponisten i malerkolonien

Ludolf Nielsens år i Nymindegab

Af Jens Cornelius

Ludolf Nielsen.

Da Første Verdenskrig brød ud i august 1914, kunne komponisten Ludolf Nielsen fra sin villa i Hellerup se krigsskibene lægge miner ud i Øresund. Han fulgte nervøst med i nyhedstelegrammerne, pakkede sine uerstattelige manuskripter sammen og forberedte sig på det værste. For ham var ro og harmoni nødvendigheder, hvis han skulle skabe den kunst, som han levede for. Ludolf Nielsen (1876-1939) var en fremragende komponist med et lyrisk og poetisk sind. Som ægte romantiker var det hans mål at vise en ideel tilstand af verden, hvor menneskesjælen folder sig ud. "I Harmoni er Livet vundet", var hans motto, og en lignende trosbekendelse satte han som overskrift for et af sine største værker, *Symfoni nr. 3*, som han blev færdig med lige inden krigen: "Verden jeg ser med Blomster besat, ved, Lykken kræver en Uvejrsnat". Men nu var uvejrsnatten brudt ud, og det blev for meget for Ludolf Nielsen. Krigen var en benægtelse af alle hans høje tanker om menneskets idealer, og det slog den fredselkende komponist så meget ud af kurs, at han ikke længere var i stand til at komponere noget som helst.

Mødet med Nymindegab

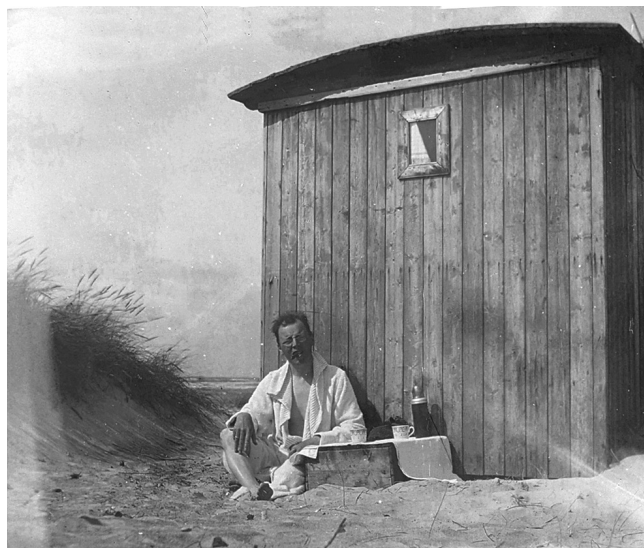
En af de veje, der førte ham ud af mørket, var mødet med Nymindegab. I Nymindegab havde der siden 1890'erne eksisteret en kunstnerkoloni, og heriblandt var to kunstmalere, der hørte til Ludolf Nielsens bekendtskabskreds, Arthur Nielsen og Oscar Matthiesen. Måske var det en af dem, der inviterede den nedtrykte Ludolf Nielsen og hans

kone Ellen til Nymindegab. Hvornår de kom der første gang, er ikke til at sige præcist, men det kan have været allerede lige efter krigsudbruddet i sensommeren 1914. Det særprægede fjordlandskab og Vesterhavet er overvældende for alle besøgende, og mon ikke det gjorde et særligt stærkt indtryk på Ludolf Nielsen, der var en passioneret naturelsker, men uvant med Vestkysten. Han var født på en gård i Nørre Tvede udenfor Næstved og var som 16-årig flyttet til København for at uddanne sig som violinist. Som ung musiker havde han turneret i provinsen med sin strygekvartet, men at bo ved det brusende hav havde han aldrig prøvet før.

I 1915 overtog Ludolf og Ellen et lille gult fiskerhus i Nymindegab, som de købte af Oscar Matthiesen. Matthiesen havde selv købt det af en fisker ved navn Willum. Her tilbragte Ellen og Ludolf deres somre de næste ti år. På stranden havde de også et lille badehus, og ofte fik de sommerbesøg af slægtninge og venner. Fiskerhuset eksisterer stadig (endda med nogle af de oprindelige møbler) og ligger på adressen Redningsvej 49 – kærligt istandsat og vedligeholdet af dets nuværende ejer, arkitekten Finn Schaumann. På Ludolf Nielsens tid havde huset kun to små

Ludolf Nielsen foran det gule hus i Nymindegab ca. 1920.

Ludolf Nielsen ved badehuset på stranden.

lavloftede rum og en alkove. Stole, senge, bæk og skabe var malet røde i almuestil, og Ludolf Nielsen havde også et harmonium stående. Fra sin høje orgelstol, der ligesom de øvrige møbler blev bygget af tømmeren i Nymindegab, holdt han af at sidde og improvisere på harmoniet med udsigt til fjorden og klitterne. "Om aftenen efter aftensmaden spillede Ludolf. Så sad han og improviserede, og man nænnede næsten ikke at trække vejret", huskede en af sommergæsterne, Ludolfs niece Ragnhild Toft, der senere blev en anerkendt musikpædagog i København.

Ludolf og Ellen blev hurtigt så tæt knyttet til stedet, at de i 1915 var medstiftere af foreningen Nymindegab Byggeværn, der havde til formål at beskytte det enestående miljø og forhindre "smagløs bebyggelse", som det blev formuleret i fundatsen. Skønne omgivelser og uberørt natur betød meget for Ludolf Nielsen, og vandreture ved vandet og i plantagen var naturligvis en stor attraktion for ham. På gamle familiefotografier ser man komponisten på

stranden, iført stor stråhat og i selskab med sine niecer. Det var også Ludolf Nielsen en særlig stolthed, at det lykkedes ham at få en lille hylid til at gro op af huset i den sandede jord. Men vigtigst for musiklyttere i dag er det selvfølgelig, at Ludolf Nielsen i Nymindegab fandt fred til at arbejde, og at det var her, han komponerede nogle af sine bedste og mest betydelige kompositioner, bl.a. orkestersuiten *Skovvandring*, balletten *Lackschmi* og operaen *Lola*.

Musikken

Ludolf Nielsens arbejdsproces var langsom og meget omhyggelig. Ofte baserede den sig på skitser og små indfald, som blev udviklet i de notesbøger, han altid havde på sig, og som kunne medbringes på stranden eller på vandreture. Et enkelt værk er skrevet direkte over inspiration fra Nymindegab: Det smukke, melankolske orkesterstykke *Nocturne Lyrique* fra 1923, som han gav den uofficielle undertitel *Sommeraften ved Nymindegab*. Stykket er ikke bare bedårende smukt, det er også et sjældent fint eksempel på impressionistisk musik i Danmark. En betagende hyldest til naturens guddommelighed, som den opleves, når solen går ned i Vesterhavet.

Endnu et naturværk komponeret i Nymindegab – måske hans allerbedste orkesterværk overhovedet – er den femsatsede orkestersuite *Skovvandring*. Værket var mange år undervejs. Ludolf Nielsen var lige inden krigsudbruddet i 1914 begyndt på førstesatsen *Echo og Narkissos*, men først efter krigens afslutning i 1918 havde han overskud til at tage fat igen og blev færdig med det i 1922. *Skovvandring* er et højdepunkt indenfor hans sene, impressionistiske stil, og er et af de mest raffinerede danske orkesterværker fra perioden. Helt afgjort musik på fornemt internationalt niveau.

At Ludolf Nielsen vitterlig var kommet gennem krisen, hører man i *Skovvandrings* sidste sats, *Mod Morgengry*. Det er et stykke solopgangsmusik, der kan høres som modsætningen til *Nocturne Lyrique*. I de foregående satser beskriver musikken scener fra den græske mytologi og nordiske folketro. Disse mytologiske satser er alle bundet til naturen – der er dryaden i sit træ, Pan i skoven, der er Echo og Narkissos, som pusler i sivene, og der er mosekonen, lygtemændene, osv. De sære syner fejes til sidst bort af den blændende sol, Eos, der er større end alt andet. Som solkunst er *Skovvandring* et typisk symbolistisk værk. Et credo om naturen og verdensaltet, som Ludolf Nielsen hele livet følte sig forbundet med. Det fortalte han også om i et avinterview, der blev lavet i 1936 i anledning af hans 60-års fødselsdag. Journalisten spørger:

– Hvor kommer De fra?

Ludolf Nielsen gør en morsom Bevægelse med Haanden, som om han drev en Plov frem og mumler:

– Ude fra Marken. Den sidder i mig endnu. Bevidstheden om Mulden. Der sidder i mig en Trang til at opdyrke den. I Sang og Musik. Min Barndoms Fugle – aldrig har jeg glemt dem. Altid lytter jeg til dem. Jeg udvinder deres Toneskønhed og søger at føre dem over i min Musik. Jeg skrev Suiten *Skovvandring*...

– Under grønne Blade?

– Nej – i et Badehus. Ved Nymindegab! Vi boede der i ti Aar. Den eneste Hyld, der blomstrer i Nymindegab, det er min... det er jeg saa stolt af...

[...]

Intervieweren peger paa en Ravtaare på Væggen. Komponisten gribes af en pludselig Ildhu.

– Ja, se den. Jeg plejede derovre i Nymindegab at staa op Klokken tre om Morgenen og søge efter Rav til min Kone. Da jeg havde samlet en hel Del, gav jeg stykkerne til en gammel Fisker, for at han kunne lave dem til. Men Dagen efter kom han – saa ærlige er de Folk derovre – og sagde: "Her skal De bare se, der sidder en Flue i Ravet".

– Tænke sig, udbryder Ludolf Nielsen, at eje en Flue, som er flere Millioner Aar gammel!

– Kunde der ikke skrives en Opera herom?

Men Komponisten rejser sig:

– Jeg kunde ikke skrive noget i de Aar, da Krigen hærgede. Det var saa stærkt. Musiken afhænger jo af saa meget og udtrykker saa meget, som kræver noget for at naa ud. Der er jo Forskel paa de Stemninger, der faar mig til at skrive Suiten *Skovvandring* og til at skrive Kammermusik.

– Behøver der at være det? Kan man ikke lokke Duften fra Skovens Blomster ind i sit Lønkammer?

Ludolf Nielsen ser spørgende paa Intervieweren og svarer:

– Man har sine Følelser. Men om mine Følelser vil jeg ikke tale. Jeg vil ikke være aandrig. Men hvis De spørger mig, hvad jeg søger i Musiken, saa vil jeg svare, at jeg lytter gennem den til noget.

En privat mand

Ludolf Nielsen var en yderst privat mand. Der er bevaret ganske få breve fra hans hånd, og det er ikke muligt at følge hans gøren og laden fra dag til dag, fordi han i modsætning til sin kollega Carl Nielsen helst holdt sig fra musiklivets daglige trummerum og i øvrigt heller ikke førte dagbog. Derfor er det heller ikke klart, præcist hvornår og hvorfor Ludolf Nielsen forlod fiskerhuset i Nymindegab for at aldrig at vende tilbage. Men kunstnerkolonien var ved at dø ud, og det var sandsynligvis sommeren 1925, der blev parrets sidste ved Vesterhavet. Huset overgik til et fjernt familiemedlem, den velhavende fabrikant Carl Jørgensen fra København. Endnu en årsag til at skille sig af med huset var, at Ludolf

Nielsen i 1926 for første gang i sit liv fik et fast job på kontor. Han var blevet headhuntet til Danmarks Radio som musik-konsulent, dvs. den person, der dengang i praksis bestemte, hvilken musik Radioorkestret skulle spille. I mange tilfælde måtte Ludolf Nielsen arrangere eller ligefrem selv komponere den musik, der var brug for. Det var en mere nyttebetonet måde at arbejde med musikken på, som trådte i stedet for hans stærkt idealistiske, kunstneriske indstilling. Ludolf Nielsen havde nemlig erkendt, at tiden var ved at vende sig væk fra den senromantiske og senere impressionistiske stil, han udtrykte sig i – og som han ikke ville forlade. Så hellere trække sig diskret tilbage som kunstner.

Efter en trafikulykke i 1932 blev Ludolf Nielsen så svagelig, at DR afskedigede ham, og indtil sin død som 63-årig i 1939 levede han et meget stille liv, hvor han ernærede sig som lærer for yngre komponister – Ludolf Nielsen var nemlig en af dansk musiklivs mest kyndige personer og vidste alt om musikteori og instrumentation. Rejser var det

også slut med, højst et sommerophold hos slægtninge i Nordsjælland blev det til. I hans hjem i Hellerup hang et lille maleri, Arthur Nielsen havde malet af det gule fiskerhus. Nymindegab var et kært minde for Ludolf Nielsen, og indtrykkene klinger stadig i hans musik med stor skønhed. "Han talte altid om, hvor pragtfuldt der var i Nymindegab", huskede hans niece Ragnhild Toft. "Nogle af de lykkeligste timer, han havde med sit arbejde, var derovre".

Jens Cornelius kan kontaktes på: jens.cornelius@gmail.com

Musik

Ludolf Nielsen komponerede ca. 200 værker, bl.a. tre symfonier, foruden andre orkesterværker, operaer, balletter, oratoriet *Babelstårnet*, tre strygekvartetter og adskillige sange.

De fleste af hans hovedværker er indspillet og kan findes på cd, Spotify, Youtube, biblioteket, osv. Bl.a. *Nocturne lyrique*, *Skovvandring*, *Symfoni nr. 1-3* og *Babelstårnet*.

Ludolf Nielsens lille gule fiskerhus på Redningsvejen. Husets nuværende ejer, Finn Schaumann står med ryggen til.

